

สรุปผลการสำรวจขององค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น

(Japan External Trade Organization-JETRO)

เรื่อง

การเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการลงทุนของเมืองที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย

(Cost Comparison in Major Cities in Asia)

และการสำรวจโรงงานอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมดำเนินการในเอเชีย-อาเซียนและอินเดีย-

(Japanese-Affiliated Manufacturers in Asia-ASEAN and India)

ประจำเดือนมีนาคม 2548

การสำรวจเพื่อเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการลงทุนของเมืองที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย

(Cost Comparison in Major Cities in Asia)

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 เจโทรได้ทำการสำรวจเชิงเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในเมืองหลักที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย รวม 27 เมือง 15 ประเทศ ประกอบด้วย ไชล์ (เกาหลี) ปักกิ่ง (จีน) ฮ่องกง (จีน) สิงคโปร์ (สิงคโปร์) กรุงเทพฯ (ไทย) กัวลาลัมเปอร์ (มาเลเซีย) จาการ์ตา และบาตัม (อินโดนีเซีย) มะนิลา และเซบู (ฟิลิปปินส์) ฮานอย และโฮจิมินห์ (เวียดนาม) รังกุง (พม่า) นิวเดลี มุมไบ และบังกาลอร์ (อินเดีย) การากี (ปากีสถาน) โคลัมโบ (ศรีลังกา) ดาการ์ (บงคาลาเทศ) โอกินาวา และโยโกฮามา (ญี่ปุ่น) โดยจัดให้มีการสำรวจเป็นประจำทุก 6 เดือน เริ่มต้นเมื่อปี 2538 อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา มีการสำรวจเพียงปีละครั้ง

1.2 การสำรวจครั้งนี้ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของเมืองต่างๆ ในประเทศจีนได้ เนื่องจากข้อบังคับทางกฎหมายของจีน ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนตุลาคม 2547 ดังนั้น จึงใช้ข้อมูลอ้างอิงจากการสำรวจเมื่อปี 2546

1.3 การสำรวจค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการลงทุนดังกล่าวจะครอบคลุมค่าแรง ค่าที่ดิน ค่าเช่าสำนักงาน ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร และค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค โดยการใช้การเปรียบเทียบจากอัตราแลกเปลี่ยนท้องถิ่นเป็นดอลลาร์สหรัฐ ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2547 ทั้งนี้ จากการเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2546 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่ถึงร้อยละ 10 ยกเว้นเงินสกุลจัต (Kyat) ของพม่าที่มีค่าอ่อนตัวลงร้อยละ 15.8 ดังนั้น ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบเพียงเล็กน้อยต่อต้นทุนการลงทุน

2. ผลการสำรวจ

2.1 ด้านค่าจ้าง (รายเดือน) ของพนักงานในเมืองหลักที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ระดับค่าจ้าง	กลุ่มประเทศ
กลุ่ม 1 ระดับต่ำสุด ต่ำกว่า 100 US\$	เมืองร่างกุ้ง โคลัมโบ และดาการ์
กลุ่ม 2 ระหว่าง 100-200 US\$	กรุงเทพฯ จาการ์ตา มะนิลา ฮานอย โฮจิมินห์ซิตี้ นิวเดลี บังกาลอร์ และการาจี
กลุ่ม 3 ระหว่าง 200-1,000 US\$	สิงคโปร์ และกัวลาลัมเปอร์
กลุ่ม 4 สูงกว่า 1,000 US\$	โซล ฮ็องกง และไต้หวัน

การสำรวจพบว่า บริษัทในญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่ต้องการแรงงานที่มีระดับค่าจ้างต่ำ มักจะเลือกทำเลขของพื้นที่การลงทุนในเขตเมืองที่อยู่ในระดับค่าจ้างกลุ่มที่ 2 เนื่องจากในกลุ่ม 1 มักจะประสบกับปัญหาโดยทั่วไป เช่น สภาพไม่มั่นคงทางสังคม ความไม่พร้อมของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ ในแต่ละเมืองมีการปรับตัวของค่าจ้างสูงขึ้นเล็กน้อยในอัตราไม่เกินร้อยละ 10 ยกเว้นเมืองดาการ์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 11) ทั้งนี้ สภาวะเงินเฟ้อไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ราคาที่ดินและค่าเช่าสำนักงาน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

2.3 ค่าไตรมาสค่าเช่าสำนักงาน (โทรศัพท์พื้นฐานและมือถือ) พบว่า ค่าโทรศัพท์ในหลายเมืองได้ลดลง เนื่องจากการใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับผลสำรวจในปีก่อนหน้า และอาจเป็นผลมาจากการแข่งขันด้านราคาในบางประเทศ เช่น เวียดนาม ซึ่งมีการขยายตัวของธุรกิจนี้ สำหรับค่าโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ (คำนวณจากค่าโทรศัพท์ทางไกลไปญี่ปุ่น ระยะเวลา 3 นาที) พบว่า ค่าโทรศัพท์ของเมืองร่างกุ้งสูงกว่า 8 US\$ และจาการ์ตาอยู่ที่ 3.78 US\$ ขณะที่เมืองอื่นๆ อยู่ที่ประมาณ 1-2 US\$

2.4 ค่าธรรมเนียมการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ เพิ่มขึ้นในหลายๆ เมือง จากความต้องการใช้เรือในการขนส่งเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุปสงค์ในส่วนของวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีน ส่งผลให้ค่าขนส่งทางเรือและค่าขนส่งโดยคอนเทนเนอร์สูงขึ้นทั่วโลก

นอกจากนี้ ราคาน้ำมันดิบได้ปรับตัวสูงขึ้นกว่าร้อยละ 60 ภายในระยะเวลาหนึ่งปี ส่งผลให้เชื้อเพลิงต่างๆ มีราคาเพิ่มขึ้นตั้งแต่ร้อยละ 10-40 (ตามค่าเงินท้องถิ่น) สำหรับค่ายานพาหนะ พบว่าราคายานพาหนะในสิงคโปร์และร่างกุ้งสูงกว่าในพื้นที่อื่นๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากสิงคโปร์ได้จำกัดจำนวนใบรับรองในการจัดซื้อและกำหนดราคาเพื่อควบคุมการจราจรไม่ให้ติดขัด ขณะที่ร่างกุ้งไม่สามารถนำเข้ายานพาหนะทั้งใหม่และเก่าได้ ประกอบกับไม่มีการผลิตภายในประเทศ ทำให้อุปสงค์มีมากกว่าอุปทาน ดังนั้น ยานพาหนะจึงมีราคาแพง

2.5 ด้านอัตราภาษี มีรายละเอียดดังนี้

ประเทศ	รายการอัตราภาษี
ฮ่องกง	ปรับเพิ่มอัตราภาษีสำหรับเจ้าของกิจการส่วนตัว และภาษีเงินได้ส่วนบุคคลจากร้อยละ 15.5 เป็นร้อยละ 16
สิงคโปร์	ปรับลดภาษีเงินได้นิติบุคคลจากร้อยละ 22 เป็นร้อยละ 20 แต่อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 4 เป็นร้อยละ 5
เกาะบาหลี (อินโดนีเซีย)	ยกเลิกมาตรการพิเศษเพื่อยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มเมื่อเดือนมกราคม 2547 และเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ 10
เวียดนาม	ปรับลดภาษีเงินได้ส่วนบุคคลจากร้อยละ 50 เป็นร้อยละ 40 และยกเลิกภาษีที่ได้จากกำไรที่โอนกลับประเทศ (ร้อยละ 10)
อินเดีย	ปรับลดภาษีเงินได้นิติบุคคลจากร้อยละ 41 เป็นร้อยละ 36.6 แต่ปรับเพิ่มอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากร้อยละ 31.5 เป็นร้อยละ 33.66

2.6 กล่าวโดยสรุป ผลการสำรวจการเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการลงทุนของเมืองที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย พบว่า ด้านค่าจ้างแรงงาน ไม่ปรากฏนัยสำคัญแม้ว่าจะมีการปรับเพิ่มขึ้นของค่าจ้างในแต่ละเมือง แต่ค่าธรรมเนียมการขนส่งทางทะเลด้วยตู้คอนเทนเนอร์มีการปรับเพิ่ม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน สำหรับราคาที่ดินและค่าเช่าสำนักงาน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนค่าใช้จ่ายด้านโทรคมนาคมสื่อสาร (โทรศัพท์พื้นฐานและมือถือ) ในหลายเมืองได้ลดลง เนื่องจากมีการใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้น และอาจเป็นผลมาจากการแข่งขันด้านราคาในบางประเทศ เช่น เวียดนาม

การสำรวจโรงงานอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นเข้ามีส่วนร่วมดำเนินการในเอเชีย-อาเซียนและอินเดีย (Japanese-Affiliated Manufacturers in Asia-ASEAN and India)

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 เจโทรได้ดำเนินการสำรวจโรงงาน/บริษัทญี่ปุ่นจำนวน 2,117 โรงงานใน 6 ประเทศอาเซียน (ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม) และอินเดีย ซึ่งมีเงินลงทุนจากญี่ปุ่นโดยรวมทั้งการลงทุนทางตรงและทางอ้อมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ทั้งนี้ มากกว่าร้อยละ 50 ของโรงงาน/บริษัทที่ทำการสำรวจจะอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมชั้นนำ (ไฟฟ้า/ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ รถยนต์และชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ ผลิตภัณฑ์จากเหล็ก และเครื่องใช้ไฟฟ้า/อุปกรณ์ไฟฟ้า/พลาสติก)

1.2 จำนวนโรงงานที่ตอบกลับแบบสอบถามมี 954 โรงงาน/บริษัท หรือคิดเป็นร้อยละ 45.1 โดยมีสัดส่วน ดังนี้ อินโดนีเซีย 24% มาเลเซีย 21% ไทย 19% ฟิลิปปินส์ 12% เวียดนาม 9% สิงคโปร์ 8% และอินเดีย 7% ทั้งนี้ การตอบแบบสอบถามดำเนินการผ่านทางเว็บไซต์ของเจโทร

2. ผลการสำรวจ

2.1 ผลกำไรจากการประกอบการในปี 2547 และ 2548

1) พบว่า ร้อยละ 77.2 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลกำไรจากการประกอบการในปี 2547 เพิ่มขึ้น โดยทุกประเทศยกเว้นสิงคโปร์ มีอัตราการเพิ่มขึ้นของผลกำไรต่อเนื่องทุกปี และประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุด ขณะที่สิงคโปร์มีอัตราการขาดดุลเพิ่มขึ้นทุกปี และจากการวิเคราะห์รายประเทศพบว่า ในทุกประเทศยกเว้นฟิลิปปินส์ มีอัตราการปรับปรุงเพิ่มขึ้น โดยอินเดียมีการปรับปรุงดีขึ้นสูงสุดติดต่อกันตลอดระยะเวลา 2 ปี สำหรับเวียดนามมีผลกำไรต่ำสุดในกลุ่ม แต่มีอัตราการปรับปรุงสูงเป็นที่สองรองจากอินเดีย

2) ด้านความแตกต่างระหว่างผลกำไรจริงจากการดำเนินการในปี 2547 และประมาณการแนวโน้มปี 2548 เป็นรายประเทศ พบว่า ประเทศไทย อินโดนีเซีย เวียดนาม และอินเดีย มีผลการสำรวจทั้ง 2 ประการในอัตราสูง ขณะที่มาเลเซียและฟิลิปปินส์จะมีอัตราต่ำกว่า สำหรับสิงคโปร์มีผลกำไรจริงจากการดำเนินการในปี 2547 อยู่ในอัตราสูง แต่ประมาณการแนวโน้มปี 2548 มีอัตราลดลงอย่างมาก และคาดการณ์อนาคตไม่สดใส

3) สาเหตุหลักที่ทำให้มีการปรับผลกำไรจากการประกอบการในปี 2547 ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของการส่งออก (50.8%) การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ (47.5%) และการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งประกอบด้วย การปรับโครงสร้างฐานการผลิตภายในภูมิภาค การพัฒนาทักษะวิศวกรให้มีความชำนาญในหลายๆ ด้าน และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (45.5%) (คำนวณจากจำนวนผู้ตอบกลับแบบสอบถาม 545 บริษัท) ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากการส่งเสริมการทำข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreements-FTA) อย่างไรก็ดีตาม อินเดียกลับมีอัตราการเพิ่มขึ้นของการส่งออกต่ำกว่าประเทศอื่นๆ แต่มีการขยายตัวของตลาดภายในประเทศมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าโรงงาน/บริษัทญี่ปุ่นในอินเดีย พึ่งพิงตลาดภายในประเทศเป็นหลัก

สำหรับสาเหตุของการปรับประมาณการผลกำไรจากการประกอบการในปี 2548 ส่วนใหญ่เป็นผลจากการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต (51%) การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ (47.5%) และการเพิ่มยอดการส่งออก (45.2%) (คำนวณจากจำนวนผู้ตอบกลับแบบสอบถาม 465 บริษัท) ซึ่งไม่แตกต่างจากปี 2547 อย่างไรก็ดีตาม ได้สะท้อนให้เห็นสภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจในประเทศที่เป็นตลาดส่งออกหลัก เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และยุโรป ทำให้ทุกประเทศในกลุ่มที่ทำการสำรวจ ยกเว้นสิงคโปร์และอินเดีย มีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นในระดับต่ำกว่าปี 2547 ขณะที่ทุกประเทศต่างระบุว่ามีการขยายตัวของตลาดภายในประเทศเพิ่มขึ้น ความแตกต่างดังกล่าวทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่า จำนวนโรงงาน/บริษัทญี่ปุ่นที่มุ่งทำตลาดภายในประเทศ กับมุ่งการส่งออกอย่างไรมีจำนวนมากกว่ากัน

4) สาเหตุที่ทำให้ผลกำไรจากการประกอบการในปี 2547 และประมาณการปี 2548 ลดลง เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายด้านการจัดซื้อจัดจ้างวัตถุดิบที่มีราคาแพงขึ้น และมียอดขาย

ลดลงเนื่องจากการตัดราคาขาย/ขายในราคาที่ถูกลง นอกจากนี้ ในประเทศที่มีแรงงานราคาถูก เช่น เวียดนาม และอินโดนีเซีย มียอดขายค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าประเทศอื่นๆ

2.2 แนวโน้มการส่งออก พบว่า เกือบครึ่งของจำนวนบริษัทที่ตอบแบบสอบถามมี ยอดการส่งออกอยู่ในระดับร้อยละ 70 หรือมากกว่า ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกลดลงติดต่อกันมาเป็นปีที่ สองนับแต่เริ่มการสำรวจในปี 2545 ทั้งนี้ อัตราการส่งออกจะมีความแตกต่างตามโครงสร้างอุตสาหกรรมของ ประเทศนั้นๆ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศไทยมีความเข้มแข็ง แต่มีอัตราการส่งออกต่ำ ขณะที่สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย มีอุตสาหกรรมไฟฟ้า และเวียดนามมีอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าที่เข้มแข็ง และมีอัตรา การส่งออกสูง ทั้งนี้ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่มียอดการส่งออกอยู่ในระดับร้อยละ 70 หรือมากกว่า ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ สิ่งทอ/เสื้อผ้า เฟอร์นิเจอร์และของตกแต่ง เครื่องจักรและอุปกรณ์ ไฟฟ้าและ ชิ้นส่วน/อุปกรณ์ ขณะที่บริษัทส่วนน้อยตอบว่า อุตสาหกรรมกระดาษ เหล็ก ยา และรถยนต์และ รถจักรยานยนต์

เมื่อพิจารณาด้านตลาดการส่งออก พบว่า บริษัทส่วนใหญ่ส่งออกไปตลาดญี่ปุ่น สูงสุด รองลงมาคือ ตลาดอาเซียน โดยบริษัทญี่ปุ่นในเวียดนามมีการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นสูงสุด แสดง ให้เห็นการใช้แรงงานราคาถูกเพื่อส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าไปยังบริษัทแม่ ทั้งนี้ บริษัทญี่ปุ่นในสิงคโปร์และ มาเลเซีย มีการส่งออกไปตลาดอาเซียนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าเล็กน้อย เนื่องจากการขยายการค้าในภูมิภาคจาก การลดอัตราภาษีในโครงการ Common Effective Preferential Tariff (CEPT) ของเขตการค้าเสรีอาเซียนที่เริ่ม ในปี 2546

2.3 แนวโน้มการจัดซื้อวัตถุดิบภายในประเทศ พบว่า รายการสินค้าหลักที่บริษัทญี่ปุ่น ในเอเชียส่วนใหญ่ดำเนินการผลิตได้แก่ สินค้าสำเร็จรูป ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ ขณะที่สินค้ากึ่งสำเร็จรูป วัสดุและวัตถุดิบมีน้อยมาก โดยประเทศอินเดียและเวียดนามมีการผลิตสินค้าสำเร็จรูปมากที่สุด ขณะที่ ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย มีการผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์ไฟฟ้าสูง สำหรับประเทศไทยมีการผลิตรถยนต์และชิ้นส่วน รถจักรยานยนต์สูง ส่วนสิงคโปร์มีการผลิตวัสดุและวัตถุดิบสูง เนื่องจากมีอุตสาหกรรมเคมีที่ได้รับการพัฒนา อย่างดี ทั้งนี้ พบว่า ไทยและมาเลเซียมีสัดส่วนของต้นทุนด้านวัตถุดิบและชิ้นส่วนต่อค่าใช้จ่ายด้านการ ผลิตประมาณร้อยละ 50-70 ขณะที่เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 หรือมากกว่า ทั้งนี้ อาจเนื่องจากอุตสาหกรรมสนับสนุนภายในประเทศยังไม่เข้มแข็ง ทำให้ต้องพึ่งพาการ นำเข้าชิ้นส่วนและวัตถุดิบจากต่างประเทศ

สัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบ/ชิ้นส่วนภายในประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้งหมดเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 40 โดยประเทศไทยมีสัดส่วนสูงสุด เนื่องจากมีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์และการ พัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน ขณะที่เวียดนามมีสัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบภายในประเทศต่ำสุด เพราะ อุตสาหกรรมสนับสนุนสำหรับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์ยังไม่เข้มแข็ง ทำให้ต้องพึ่งพา การนำเข้าจากต่างประเทศ และเมื่อพิจารณาในรายอุตสาหกรรม พบว่า ผลิตภัณฑ์จากไม้มีสัดส่วนการจัดซื้อ วัตถุดิบในประเทศสูงสุด รองลงมาได้แก่ อาหารและอาหารแปรรูป หรืออาหารทะเล ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเคมี

เฟอร์นิเจอร์และสินค้าตกแต่ง ผลิตภัณฑ์จากยาง พลาสติก รถยนต์และจักรยานยนต์ ทั้งนี้ **ประเทศญี่ปุ่นเป็นตลาดสำคัญของการนำเข้าวัตถุดิบ รองลงมาคือ ตลาดอาเซียน** (ไม่รวมญี่ปุ่น จีน และ ASEAN) ตลาดจีน ตลาดสหรัฐ และยุโรป สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับตลาดญี่ปุ่นและอาเซียน โดยประเทศไทยมีการนำเข้าวัตถุดิบจากตลาดญี่ปุ่นสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ขณะที่การนำเข้าส่วนใหญ่ของอินเดียมาจากตลาดยุโรป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อินเดียมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับตลาดยุโรปมากกว่ากลุ่มประเทศอาเซียนทั้งด้านการนำเข้าและส่งออก

ผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีที่มีต่อการจัดซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศ พบว่า มีน้อยมากหรือแทบไม่มี เนื่องจากบริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ในอาเซียน มักจะตั้งโรงงานอยู่ในเขตการค้าเสรี (FTA) ซึ่งได้มีการลดภาษีศุลกากรสำหรับการนำเข้าหรือได้รับการยกเว้นภาษีไว้แล้วภายใต้โครงการส่งเสริมการลงทุน จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิประโยชน์จาก FTA

เมื่อถามถึงแผนงานในอนาคตสำหรับการจัดซื้อวัตถุดิบและชิ้นส่วน พบว่า ส่วนใหญ่จะพยายามเพิ่มการจัดซื้อภายในประเทศ ตามด้วยการเพิ่มการนำเข้าวัตถุดิบจากกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการเพิ่มการนำเข้าจากจีน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายประเทศ พบว่า เวียดนาม มีการนำเข้าวัสดุและชิ้นส่วนจากจีนตอนใต้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สำหรับอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าวัตถุดิบจากจีนสูง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเคมี เซรามิกส์/ซีเมนต์ และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

ปัจจัยหลักที่มีความจำเป็นต่อการเพิ่มสัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบและชิ้นส่วนภายในประเทศ คือ การปรับปรุงคุณภาพของวัตถุดิบของผู้จัดส่งในประเทศ และการปรับลดราคาวัตถุดิบภายในประเทศลง และเมื่อพิจารณารายประเทศ พบว่า เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องการปรับปรุงโลจิสติกส์และการขนส่ง แสดงให้เห็นว่า ความไม่สมบูรณ์ของโครงสร้างพื้นฐานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มสัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบในประเทศของกลุ่มประเทศเหล่านี้ และเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตสินค้าภายในประเทศเวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย กับที่ผลิตในจีน พบว่า มีต้นทุนใกล้เคียงกันหรือถูกกว่า

2.4 การพัฒนาธุรกิจเพื่ออนาคต เมื่อถามว่ากลยุทธ์ ทิศทาง หรือแผนงานทางธุรกิจที่มีความเหมาะสมที่สุดที่บริษัทจะพิจารณาใช้ภายในระยะเวลา 1-2 ปี คืออะไร พบว่า ใช้การขยายธุรกิจ 58.8% การคงสภาพเดิม 34.7% การลดขนาด/ย้ายฐานสู่ประเทศที่สาม/ปิดกิจการ 6.5% (จากจำนวนผู้ตอบกลับแบบสอบถาม 939 บริษัท) ทั้งนี้ ในกลุ่มอาเซียนมีอัตราการขยายธุรกิจเพิ่มขึ้นทุกปี ขณะที่สิงคโปร์และฟิลิปปินส์ลดลงเล็กน้อย และเมื่อให้ระบุถึงนโยบายที่จะใช้ในการขยายธุรกิจ พบว่า ในทุกประเทศใช้วิธีเพิ่มการลงทุน รองลงมาคือ สร้างความหลากหลายของสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่ม ขณะที่อินเดียซึ่งเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ขนาดใหญ่ จะให้ความสำคัญกับการเพิ่มการออกแบบ/วิจัยและพัฒนาสูงกว่าประเทศอื่นๆ

ภายใต้กลยุทธ์การลดขนาด/ย้ายฐานสู่ประเทศที่สาม/ปิดกิจการ พบว่า การย้ายสัดส่วนการผลิตในบางกลุ่มสินค้าสู่ประเทศที่สาม (ในภูมิภาค) มีอัตราสูงสุด รองลงมาคือ การรวมการผลิตในประเทศนั้นๆ ให้อยู่ในที่เดียวกัน และการย้ายฐานการผลิตสู่ประเทศที่สาม (ในภูมิภาค) โดยประเทศที่เป็น

เป้าหมายปลายทางของการย้ายสัดส่วนย้ายฐานการผลิตอันดับสูงสุด ได้แก่ จีน (64.1%) ไทย (43.6%) เวียดนาม (20.5%) และอินโดนีเซีย (15.4%)

สำหรับประเทศที่เป็นเป้าหมายของการทำกลยุทธ์ทางธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศที่มีความก้าวหน้าเฉพาะเรื่องนั้นๆ และกลุ่มประเทศอาเซียนและจีน ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขันของบริษัทส่วนใหญ่ได้แก่ ปัจจัยการบ่มเพาะให้การศึกษาและอบรมทรัพยากรบุคคล (70.5%) รองลงมา ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้า (55.7%) (จากจำนวนผู้ตอบกลับแบบสอบถาม 936 บริษัท) นอกเหนือจากปัจจัยทั้งสองดังกล่าว ปัจจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางการตลาดจะมีอัตราสูงในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งในสิงคโปร์ มีมากกว่าร้อยละ 50 ขณะที่ไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ จะใช้การเพิ่มการจัดซื้อจัดจ้างภายในประเทศ

2.5 ผลกระทบของ FTA/EPA (Economic Partnership Agreements) ต่อกลยุทธ์ทางธุรกิจในประเทศ จากการวิเคราะห์รายอุตสาหกรรม พบว่า การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยลดอัตราภาษีศุลกากรให้เหลือศูนย์ (AFTA-Zero Custom Duty in ASEAN Free Trade Area) จะส่งผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่ออุตสาหกรรมเครื่องจักรกลทั่วไป รองลงมาคือ รถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ นอกจากนี้ประเทศส่วนใหญ่มีความคาดหวังสูงเป็นอันดับหนึ่งในเรื่องการยกเลิกอัตราภาษีศุลกากร โดยเฉพาะประเทศไทยและอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นผลจากการขยายการค้ากับจีน รองลงมาคือ การอำนวยความสะดวกด้านพิธีการภาษี

สำหรับมาตรการที่ประเทศต่างๆ เตรียมนำมาใช้จากการทำ FTA/EPA พบว่า บริษัทญี่ปุ่นในอินเดียจะใช้วิธีการขยายขนาดธุรกิจเป็นอันดับสูงสุด เพื่อเพิ่มยอดขายของตลาดภายในประเทศที่กำลังเติบโต และพิจารณาบทหนุนให้อินเดียเป็นฐานการผลิตใหม่ ซึ่งเป็นผลจากต้นทุนด้านจัดซื้อจัดจ้างที่ลดลงจากการทำ FTA/EPA รวมทั้งมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนสายการผลิต/รวมการผลิตกับพันธมิตร และปรับเปลี่ยนประเทศที่จัดซื้อจัดจ้างหลัก ทั้งนี้ ประเทศที่จะใช้วิธีการขยายขนาดธุรกิจรองลงมา คือ เวียดนามและไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ และในทางกลับกันฟิลิปปินส์และมาเลเซียจะเลือกใช้การปรับเปลี่ยนสายการผลิต/รวมการผลิตกับพันธมิตร มากกว่าการขยายขนาดธุรกิจ เฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ และอุตสาหกรรมไฟฟ้าและชิ้นส่วนอุปกรณ์

2.6 บทสรุป พบว่า มีการขยายตัวของการทำธุรกิจในอินเดีย เวียดนาม และไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และการเพิ่มยอดการส่งออก ซึ่งสืบเนื่องจากการส่งเสริมการทำข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreements-FTA) โดยประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผลกำไรจากการประกอบการในปี 2547 สูงสุด ขณะที่อินเดียมีอัตราการเพิ่มขึ้นของการส่งออกต่ำกว่าประเทศอื่นๆ แต่มีการขยายตัวของตลาดภายในประเทศเพิ่มขึ้น ขณะที่เวียดนามมีผลกำไรต่ำสุดในกลุ่ม แต่มีอัตราการปรับปรุงสูงเป็นอันดับสองรองจากอินเดีย

สำหรับรายการสินค้าหลักที่บริษัทญี่ปุ่นในเอเชียส่วนใหญ่ดำเนินการผลิตได้แก่ สินค้าสำเร็จรูป ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ ขณะที่สินค้าสำเร็จรูป วัสดุและวัตถุดิบมีน้อยมาก โดยประเทศไทยและมาเลเซีย มีสัดส่วนของต้นทุนด้านวัตถุดิบและชิ้นส่วนต่อค่าใช้จ่ายด้านการผลิตประมาณร้อยละ 50-70 ขณะที่เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 หรือมากกว่า ทั้งนี้ อาจเนื่องจากอุตสาหกรรมสนับสนุนภายในประเทศยังไม่เข้มแข็ง ทำให้ต้องพึ่งพาการนำเข้าชิ้นส่วนและวัตถุดิบจากต่างประเทศ

สัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบ/ชิ้นส่วนภายในประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้งหมดเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 40 โดยประเทศไทยมีสัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบภายในประเทศสูงสุด ขณะที่เวียดนามมีสัดส่วนต่ำสุด โดยปัจจัยหลักที่มีความจำเป็นต่อการเพิ่มสัดส่วนการจัดซื้อวัตถุดิบและชิ้นส่วนภายในประเทศ คือ การปรับปรุงคุณภาพของวัตถุดิบของผู้จัดส่งในประเทศ และการปรับลดราคาวัตถุดิบภายในประเทศลง

ด้านผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีที่มีต่อการจัดซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศ พบว่า มีน้อยมากหรือแทบไม่มี เนื่องจากบริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ในอาเซียน มักจะตั้งโรงงานอยู่ในเขตการค้าเสรี (FTA) ซึ่งได้มีการลดภาษีศุลกากรสำหรับการนำเข้าหรือได้รับการยกเว้นภาษีไว้แล้วภายใต้โครงการส่งเสริมการลงทุน จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิประโยชน์จาก FTA ทั้งนี้ การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยลดอัตราภาษีศุลกากรให้เหลือศูนย์ (AFTA-Zero Custom Duty in ASEAN Free Trade Area) จะส่งผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่ออุตสาหกรรมเครื่องจักรกลทั่วไป รองลงมาคือ รถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์

สำหรับกลยุทธ์ ทิศทาง หรือแผนงานทางธุรกิจที่จะนำมาใช้ภายในระยะเวลา 1-2 ปี พบว่า ทุกประเทศใช้วิธีเพิ่มการลงทุน รองลงมาคือ สร้างความหลากหลายของสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่ม ขณะที่อินเดียซึ่งเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ขนาดใหญ่ จะให้ความสำคัญกับการเพิ่มการออกแบบ/วิจัยและพัฒนาสูงกว่าประเทศอื่นๆ โดยประเทศที่เป็นเป้าหมายปลายทางของการย้ายสัดส่วน/ย้ายฐานการผลิตอันดับสูงสุด ได้แก่ จีน ไทย เวียดนาม และอินโดนีเซีย ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขันของบริษัทส่วนใหญ่ได้แก่ การบ่มเพาะให้การศึกษาและอบรมทรัพยากรบุคคล และการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้า